2016 m. tirtose perkasose 4, 6, 7, 9, 10. Perkasoje 28 aptiktas grindinio fragmentas tik 70x60 cm dydžio. Iš perkasoje 28 atkastų statinių fragmentų dar paminėtinas piliastro pamatas, atkastas perkasos ŠR gale. Jis datuojamas XVII a., mūrytas iš stambių riedulių ir barokinių proporcijų degto molio plytų, plytgalių su išilginėmis braukomis, rištų kalkių skiediniu. Atkastų rūsio sienų mūras apiręs, dalis plytų sudūlėjusios, mat ši rūsio sienų dalis ilgą laiką buvo vadinamojoje „įšalo zonoje", stipriau veikiama atmosferos veiksnių. Apardytame archeologiniame sluoksnyje surasta santykinai nedaug archeologinių radinių. Tarp jų vyravo keraminiai dirbiniai: XVII a. plokštinių koklių fragmentai, XVI–XIX a. datuojamų buitinių indų šukės. Taip pat surasta keletas gyvūnų kaulų. Perkasoje apie 30 m^2 plote buvo tiriama iki projektinio 1,2 m gylio nuo šaligatvio paviršiaus. Įžemis tokiame gylyje nebuvo pasiektas. Kultūrinis sluoksnis prie pastato Didžioji g. 7 tikriausiai yra storesnis dėl to, kad prie jo gatvės fasado gana dideli žemės kasimo darbai vyko rūsio statybos darbų metu. Įžemis perkasoje nepasiektas.

Didžioji St. 7

In 2018, in continuing the archaeological investigation, a roughly 30 m^2 trench was excavated down to a planned depth of 1.2 m beside the street façade of the so-called Pacas palace at Didžioji St. 7, Vilnius. The cultural layer's upper part, which is up to 50 cm thick, formed during the 21st century. In digging up this layer 19th–20th-century artefacts were discovered: the remains of masonry window wells beside the cellar (Fig. 1) and a fragment of stone paving. 16th–19th-century finds and a fragment of 17th-century stone paving were discovered at a depth of 0.5–1.2 m in a disturbed cultural layer.

Linas Girlevičius

Klaipėdos gatvė 9

2018 m. birželio–gruodžio mėnesiais TO atliko detaliuosius tyrimus sklype Klaipėdos g. 9. Numatoma atstatyti šio sklypo Š pakraštyje buvusius rūmus, sklypo Š ir vidurinėje dalyse pastatyti požeminę automobilių stovėjimo aikštelę. Numatomų statybos darbų zonoje, vietose, kur tai buvo įmanoma padaryti, 2018 m. ir buvo atlikti archeologiniai tyrimai. Rūmų liekanas ir kitus, taip pat ir archeologinių tyrimų metu aptiktus mūrus tyrė architektūros ekspertai Robertas Zilinskas ir Ričardas Račinskas.

Sklypas Klaipėdos g. 9 yra Vilniaus senamiesčio ŠV dalyje, netoli XVI a. pradžioje pastatytos Vilniaus miesto gynybinės sienos trasos, jos vidinėje pusėje. Apibendrinus netoli sklypo anksčiau atliktų archeologinių tyrimų rezultatus, galima teigti, kad vietovė, kur yra nagrinėjamas sklypas, veikiausiai buvo gyvenama jau XIV a. II pusėje – XV a. pradžioje. Minimo laikotarpio kultūrinis sluoksnis išliko tik fragmentiškai, tačiau aptikta aptariamojo laikotarpio radinių, į įžemį įgilintų objektų. Manome, kad jau XV a. buvo susiformavusi dabartinės Klaipėdos trasa, nes prie jos stovėjo mūriniai gotikiniai namai. Atokiau nuo gatvės trasos (greta skersgatvių?) namai statyti ir XVI–XVII a., jų orientavimas pasaulio šalių atžvilgiu dažnai nesutampa su dabar aplinkinėje teritorijoje stovinčių pastatų. Kai kurie iš šių pastatų nebežymimi XVIII–XIX a. Vilniaus miesto planuose, galbūt dalis jų sunaikinta 1655–1661 m., vadinamojo Maskvos karo metu. Iš ankstesnių tyrimų medžiagos žinoma, kad aptariamoje teritorijoje XVI–XVII a. vyko gamybinė veikla, aptikta su ja tiesiogiai susijusių gamybinių krosnių liekanų.

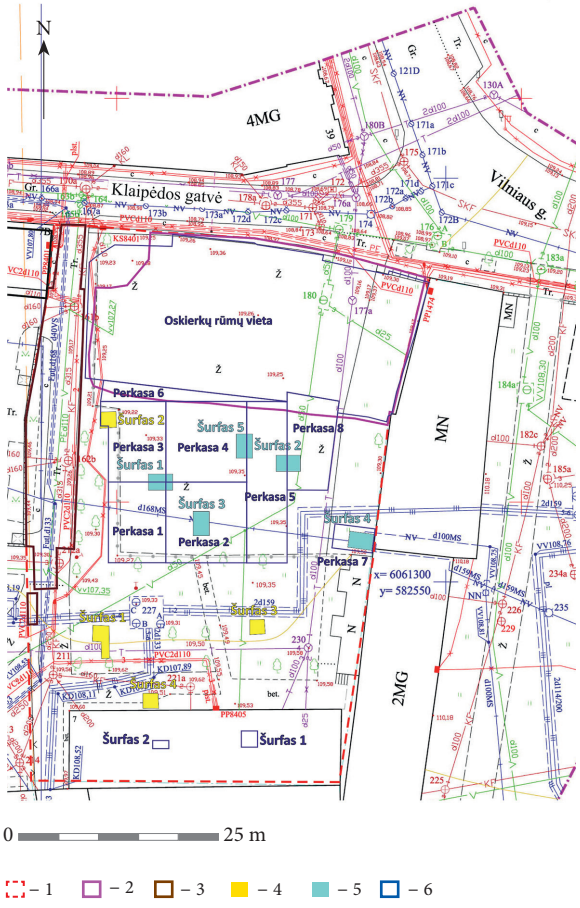
Istorikės Indrės Baliulytės nuomone, nuo XVI iki XIX a. Vilniaus senamiesčio kvartalo (dabar 28 kvartalas), kuriame yra sklypas Klaipėdos g. 9, plėtra buvo lėta. Palei upelio, kuris XIX a. vadintas Kačerga, krantus daugiausia buvo miestiečių daržai. Seniausios rašytinės žinios apie kvartalą šiuo metu siekia XVI a. Netoli Vilniaus vartų minimi J. Čičko, Obrickių, M. Fronckevičių namai. Istorikė Sigita Gasparavičienė nurodo, kad XVI a. pabaigoje 407 posesijoje, kurios R dalyje yra tiriamasis sklypas, stovėjo mūrinis jėzuitų kolegijos namas, kuriame gyveno jėzuitų kolegijos studentai. Manoma, kad čia stovėjęs pastatas nukentėjo per 1610 m. gaisrą, XVII a. vidurio karus su Maskva. Tuo metu pastatas buvo nemažas, vadintas mūrnamiu ar dvaru. Pastato savininkai XVII a. II pusėje ne kartą keitėsi. Kaip savininkai minimi K. Šumlianskis, didikai Sanguškos, Ašmenos taurininkas Lubianskis ir jo žmona Ona Pšezdieckytė-Lubianskienė. XVII a. pabaigoje sklypas ir namas vadintas Kašinskių–Sanguškų dvaru. Dvare būta medinių ir mūrinių statinių. Tiriamajame sklype stovėjęs mūrinis namas perstatytas į rūmus XVII a. 9 dešimtmetyje, kai jį įsigijo LDK karuža Kristupas Aleksandras Bialozaras. Bialozarų giminė valdė posesiją iki 1749 m. Vilniaus miesto plane iš saksų generolo J. G. M. Fiurstenhofo rinkinio (datuojamas apie 1737–1740 m.) kvartale pažymėtos tik dvi posesijos – Radvilų ir Oginskių. Kvartalas nuspalvintas spalva, kuria plane žymimi tankiai užstatyti miesto kvartalai. Vieta, kur dabar yra sklypas Klaipėdos g. 9, tuo metu buvo Radvilų posesijos dalis. Per 1748 m. Vilniaus gaisrą Bialozarų rūmai, kaip ir kiti kvartale buvę pastatai, sudegė. Juos atstatė 1749 m. savininkais tapę Ašmenos pavieto maršalka Martynas Oskierka ir jo žmona Teresė. Manoma, kad sudegę Bialozarų rūmai buvo daug puošnesni už naujuosius rūmus. Atstatytiems rūmams ilgainiui prigijo iki šiol vartojamas Oskierkų rūmų pavadinimas. 1785 m. iš Varšuvos į Vilnių atvykusi Vojciecho Boguslavskio teatro trupė išsinuomojo Oskierkų rūmų patalpas vaidinimams – tais metais buvo įkurtas Vilniaus miesto teatras, kuriame ši trupė ir vaidino. 1803 m. spektakliai teatre vyko paskutinį kartą. 1806 m. surašant miesto namus rūmuose nurodyta buvus 13 didelių ir 14 mažesnių kambarių su 12 koklinių krosnių, 3 didelius rūsius, 30 arklių skirtas arklidės kieme, vežiminę šešioms karietoms. Sklype Klaipėdos g. 9, kuris apima buvusios Oskierkų posesijos dalį, buvo mediniai ir mūrinis pastatai. XIX a. išsikėlus teatrui, Oskierkų rūmai sunyko ir buvo neprižiūrimi. 1808 m. vadinamajame Karolio Grunerto Vilniaus miesto plane kvartalas vaizduojamas užstatytas gana retai. Palei dabartinę Klaipėdos gatvę 1808 m. plane parodytas stovėjęs nemažas mūrinis namas. Kiti šios posesijos pastatai mediniai. Priešais rūmus kieme stovėjo gana didelis medinis pastatas, prisišliejęs prie 394 posesijos (buvusios į P nuo tiriamojo sklypo) mūrinio pastato. V dalyje vaizduojamas medinis ūkinis pastatas. Šis veikiausiai buvo už sklypo Klaipėdos g. 9 V ribos, galbūt dalinai ant dabartinio pravažiavimo kelio į kvartalo gilumą. Per XIX a. I pusę prie gatvės stovėjęs pastatas buvo sujungtas su kitu. Taip suformuotas Klaipėdos gatvės užstatymas, kuris nedaug pakitęs išliko iki XX a. vidurio. 1942 m. sudarytame Vilniaus senamiesčio plane matyti, kad kvartalas buvo užstatytas palei gatves, o jo viduryje buvo dideli neužstatyti plotai. Kvartalo pastatai nukentėjo, buvo apgriauti II Pasaulinio karo pabaigoje. Po karo dalis jų nugriauta, kaip ir sklype Klaipėdos g. 9 palei gatvę stovėjęs rūmų pastatas, kurio išliko tik rūsys ir Š (gatvės) fasado dalis.

Prie Klaipėdos gatvės esanti sklypo Klaipėdos g. 9 Š dalis, kur yra stovėję Oskierkų rū-

mai, beveik visiškai ištirta vadovaujant archeologams Vidui Daminaičiui ir Albertui Lisankai (*LIIR*, f. 1, b. 1653). Tirtas apie 700 m^2 plotas (1 pav.). Tuomet atkastos po II Pasaulinio karo nugriautų rūmų liekanos. Nustatyta rūmų planinė struktūra, aptikti bei dalinai ištirti (?) rūsiai. Ankstyviausi tirtame plote atkasti mūrai architektų datuoti XV a. Ankstyviausias XV a. datuotas pastatas stovėjo galu į dabartinės Klaipėdos gatvės trasą. Į V nuo jo tirtos dar dviejų gotikinių pastatų liekanos. Minimų pastatų Š fasadai formavo dabartinės Klaipėdos gatvės „raudonąją liniją“. Ankstyviausiame kultūrinio sluoksnio horizonte aptikta archeologų XV–XVI a. datuotų radinių. Kultūrinis sluoksnis tirtoje sklypo dalyje yra 1,7–2 m storio, rūsio patalpos įgilintos iki 3,5 m ar net giliau. Archeologinių tyrimų metu aptikta gausi vertinga XVI–XVIII a. datuojamų koklių ir jų fragmentų kolekcija, surasta ir krosnių pagrindų. Tarp kitų radinių paminėtinas XVI a. pabaiga datuojamas skaičiavimo žetonas. Taip pat aptikta monetų, akmeninis sviedinys, santykinai nedaug buitinės keramikos indų ir jų fragmentų. Ištirtoje vietoje planuota statyti vaikų darželį. Jis nebuvo pastatytas, tyrimų vieta su rūsiais užpilta gruntu, ilgą laiką sklype buvo automobilių stovėjimo aikštelė.

2011 m. vykstant archeologiniams tyrimams greta esančiuose sklypuose Klaipėdos g. 7A ir Klaipėdos g. 7B (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 504–508, 557–567), archeologiniai tyrimai buvo atlikti sklypo Klaipėdos g. 9 V dalyje, esamo pravažiavimo kelio į kvartalo gilumą vietoje. Šie tyrimai buvo susiję su inžinerinių tinklų įrengimu minimoje vietoje. Tirti ankstesnių žemės kasimo darbų apardyti kultūrinio sluoksnio horizontai.

2014 m. sklype, anksčiau netirtose jo dalyse atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, kuriems vadovavo Linas Girlevičius (*ATL 2014*

1 pav. Situacijos planas: 1 – sklypo Klaipėdos g. 9 ribos; 2 – 1989 m. V. Daminaičio ir A. Lisankos tyrimai; 3 – 2011 m. V. Kliaugaitės ir T. Poškos tyrimai; 4 – 2014 m. L. Girlevičiaus tirti šurfai; 5 – 2016 m. E. Butėno tirti šurfai; 6 – 2018 m. L. Girlevičiaus tirti plotai. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – the boundaries of the plot at Klaipėdos St. 9; 2 – 1989 investigation by V. Daminaitis and A. Lisanka; 3 – 2011 investigation by V. Kliaugaitė and T. Poška; 4 – 2014 test pits excavated by L. Girlevičius; 5 – 2016 test pits excavated by E. Butėnas; 6 – 2018 areas excavated by L. Girlevičius.

metais, 2015, p. 384–386). Tyrimai vyko 17 m^2 plote, ištirti 4 šurfai (1 pav.). (XIV?) XV–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis – nuo 2 m iki daugiau nei 3,4 m storio. Šurfe 1 1,3–1,35 m gylyje aptiktas XVII a. I puse datuotų iš plytgalių ir kalkių skiedinio formuotų pastato viduje buvusių grindų fragmentas. Šurfe 2, nesuardytuose ankstyviausiuose sluoksniuose aptikta čia buvusių medinių statinių liekanų. Šurfe 3 1,4 m gylyje atkastas P–Š kryptimis orientuoto pamato fragmentas, datuotas XVIII ar XIX a. Šurfe 4, kastame prie sklypo P dalyje esančios oficinos pastato, 1,1–1,3 m gylyje atkastas statant dabartinį pastatą apardytas XVII a. pastato ar statinio pamatas. Tiriant šurfus aptikta XIV–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių.

2016 m. sklype ieškant buvusio užstatymo liekanų, žvalgyta georadaru ir atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, kuriems vadovavo Eugenijus Butėnas (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 345–348). Žvalgant georadaru nustatytose vietose ištirti 5 šurfai (1 pav.), tirtas 30 m^2 dydžio plotas. Tirtosiose vietose kultūrinis sluoksnis yra nuo 2 m iki daugiau nei 4 m storio. Šurfuose 1, 3, 5 aptikta krosnių fragmentų, apatinės jų dalys – krosnių pagrindai. Manoma, kad krosnys, kurių liekanų aptikta šurfuose 3 ir 5, buvo skirtos ūkinei veiklai, o šurfe 1 aptiktas fragmentas krosnies, kuri galėjo būti skirta medinio pastato patalpų šildymui.

Sklypo Klaipėdos g. 9 V dalyje, pravažiavimo kelio vietoje archeologiniai tyrimai atlikti 2011 m., vykstant statybos darbams gretimame sklype Klaipėdos g. 7 (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 504–508 ir 557–567). Tirti apardyti kultūriniai sluoksniai, surasta gamybinės krosnies liekanų, mažųjų archeologinių radinių.

Detalieji archeologiniai tyrimai 2018 m. sklype Klaipėdos g. 9 vyko keliose sklypo dalyse: teritorijoje į P nuo Oskierkų rūmų liekanų – rūmų kieme; sklypo Š dalyje, Oskierkų rūmų liekanų vietoje; sklypo R dalyje, ties sklypo Vilniaus g. 41 riba; sklypo Klaipėdos g. 9 P dalyje esančiame rūmų oficinos pastate.

Tyrimai rūmų kieme. Iki pradedant archeologinius tyrimus kiemo paviršius buvo gana lygus, šiek tiek žemėjantis P–Š kryptimis (nuo H_{abs}109,11 m iki H_{abs}109,51 m). Pradėjus archeologinius tyrimus teritorijoje į P nuo rūmų vietos, buvusiame rūmų vidiniame kieme buvo nukasti iki 50–70 cm storio viršutiniai ilgą laiką čia buvusios automobilių stovėjimo aikštelės formavimo, eksploatavimo laikotarpiais suformuoti dangų ir pagrindų joms, kiti archeologijos požiūriu nevertingi grunto sluoksniai. Po viršutiniais grunto, dangų sluoksniais 40–60 cm gylyje atkasti fragmentiški XX a. datuojami akmenų grindiniai, o perkasos 4 vidurinėje dalyje apie 70 cm gylyje (H_{abs}108,64 m) rasta žmogaus kaulų sankaupa. Manoma, kad čia buvo perlaidoti iš kažkur atnešti kaulai, kurie aptiktoje smėliu užpildytoje duobutėje buvo ne anatominėje padėtyje. Atsižvelgiant į kvadratų sistemą, teritorijoje į P nuo rūmų liekanų buvo suformuotos penkios taisyklingų stačiakampių formos (išskyrus perkasą 3) perkasos 1–5. Perkasa 5 formuota ilga ir siaura, siekiant palikti neperkastą pravažiavimo kelią į sklypo Klaipėdos g. 9 gilumą. Perkasa 6 – trikampio plano, nulemta pasaulio šalių atžvilgiu įkypai orientuotų Oskierkų rūmų arkinės galerijos ir jų V priestato pamatų padėties. Vėliau prie šio perkasų masyvo prijungta netaisyklingo pavidalo, trapecijos formos perkasa 8. Ji tirta pravažiavimo į kiemo gilumą vietoje, o jos konfigūraciją nulėmė jau ištirtos perkasos bei veikiantys inžineriniai tinklai.

Teritorijoje į P nuo Oskierkų rūmų liekanų, buvusiame rūmų vidiniame kieme, perkasų 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 vietose detalieji archeologiniai tyrimai atlikti 540 m^2 plote. Perkasose 4, 6, prie rūmų liekanų P dalies aptikta jau minėtų XX a.

tarpukariu datuojamų akmenų grindinio fragmentų. Perkasoje 3, teritorijoje į P nuo Oskierkų rūmų V priestato aptiktos iš riedulių formuotų pamatų apatinės dalys. Iš istorinių šaltinių žinoma, kad šioje vietoje tarpukariu planuota statyti numatytų rekonstruoti rūmų (juose tuomet buvo įsikūrę Lenkijos valstybinės įstaigos) priestatą su rūsiu. Aptiktieji pamatų fragmentai, kurių aukščiausių dalių H_{abs}108,14–108,70 m (70 cm ir didesniame gylyje nuo automobilių stovėjimo aikštelės paviršiaus) – ne rūsio pamatų, sienų liekanos. Manome, kad tai galėjo būti medinių pastatų, statinių požeminės konstrukcijos. Tikslaus šių statinių datavimo nustatyti nepavyko. Tyrimų metu aptikta požeminių inžinerinių tinklų – vandentiekio ir nuotekynės – trasų. Identifikuotos 3 vėlyvos medinio vandentiekio trasos, dviejų iš jų susikirtimo taškas buvo už perkasos 2 P ribos, dvi išsišakojo perkasos 2 PV dalyje. Dėl grunto savybių mediniai vamzdžiai neišlikę, rasta tik metalinių vandentiekio vamzdžius jungusių movų. P–Š kryptimis orientuota medinio vandentiekio trasa, fiksuota, tirta perkasose 2, 4, 6, vedė tiesiai į rūmų vidurinę dalį. Ši vandentiekio trasa gana stipriai įgilinta į įžemį, tačiau tikėtina, kad ji nėra labai sena, galimai datuojama XIX a. Taip nuspręsta dėl perkasos 2 P sienelėje fiksuotos kultūrinio sluoksnio stratigrafijos (statant medinį vandentiekį beveik nuo pat kultūrinio sluoksnio viršaus jis perkastas) bei todėl, kad netoli, į V nuo šios trasos tikriausiai XIX a. pabaigoje ar XX a. pradžioje įrengta lygiagreti vandentiekio trasa iš ketaus vamzdžių. Perkasose 2, 5 atkastos dvi PV dalyje besijungiančios medinio vandentiekio trasos, orientuotos PV–ŠR kryptimi. Nors nėra tiesioginių įrodymų, manoma, kad šios vandentiekio trasos yra vienalaikės, datuojamos XIX a. Šią prielaidą grindžiame ne tik tuo, kad ant vienos iš medinio vandentiekio trasų perkasoje 8 aptiktas ovalaus plano mūrinis šulinys, bet taip pat ir tuo, kad XIX a. pabaigoje ar XX a. pradžioje šalia nutiestos vienai iš aptariamų vandentiekio trasų dvi lygiagrečios vandentiekio trasos iš ketaus vamzdžių. Viena jų veikia iki šiol, aprūpindama vandeniu ne tik sklype Klaipėdos g. 9 esantį oficinos pastatą, bet ir sklypo Klaipėdos g. 7 gilumoje, P dalyje, esančius pastatus. Dar viena vandentiekio trasa ketaus vamzdžiuose aptikta perkasose 4, 8. Ji lygiagreti rūmų P pamatų linijai. Perkasose 1, 3, 4, 6 aptikta ir XX a. datuojamos (lietaus?) nuotekynės sudėtinių dalių. Tai gelžbetonio, betono ir plytų mūro šuliniai, šulinėliai, metaliniai vamzdžiai. XIX–XX a. įrengiant visus šiuos inžinerinius statinius, taip pat dujotiekį, kultūrinis sluoksnis ir archeologinės struktūros tiriamoje sklypo dalyje buvo gana stipriai apardytos.

Maždaug 0,8–1,5 m gylyje (H_{abs}107,90–108,58 m) nuo žemės paviršiaus į P nuo Oskierkų rūmų tirtoje sklypo Klaipėdos g. 9 dalyje aptikta santykinai nedidelių akmenų grindinio fragmentų. Stratigrafinis šio paviršiaus (šių paviršių?) datavimas dėl daugybės vėlyvų perkasimų komplikuotas. Todėl grindiniai datuoti pagal kitus duomenis, o būtent pagal jų santykį su perkasose 2, 5 aptiktomis gamybinės krosnies liekanomis. Šio po 1684 m. laikotarpiu datuoto statinio aukščiausia aptikta dalis buvo aukščiau (H_{abs}108,59–108,62 m) nei grindinių paviršiai. Iš šių tyrimų metu gautų duomenų daroma išvada, kad XVII a. Oskierkų rūmų kiemas nebuvo grįstas arba buvęs grindinys išardytas. Anksčiau minėta krosnis, kuri buvo požeminis statinys, labai apnaikinta XIX–XX a. tiesiant vandentiekius. Atlikus išlikusių fragmentų architektūrinius tyrimus nustatyta, kad krosnies vidinėje erdvėje buvusi kamera buvo 4,08 m ilgio, 1,5 m pločio. Aptikta ir šios krosnies kameros iš plytų formuotų grindų liekanų. Grindų paviršiaus lygio H_{abs}107,15 m.

2 pav. XVII a. I pusės krosnies tyrimas. T. Abraičio nuotr.

Fig. 2. The investigation of the stove from the first half of the 17th century.

3 pav. Tiesiant vandentiekius apardytos XVII a. I pusės mūrinio rūsio liekanos tirto ploto P dalyje iš ŠV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 3. The remains of a first half of the 17th-century masonry cellar wall partially destroyed in laying water service lines that was discovered in the S part of the plot, as seen from the NW.

Su anksčiau paminėtu kiemo paviršiumi, kurį atspindi fragmentiškai išlikę akmenų grindinių fragmentai, susiję kitos archeologinės struktūros, aptiktos perkasose 2, 4, 5. Atlikus architektūros tyrimus, minimas laikotarpis datuojamas 1589–1684 m., iki rūmus įsigyjant

4 pav. XV a. pradžios medinio rūsio apdegusių grindų liekanos iš R. T. Abraičio nuotr.

Fig. 4. The remains of the charred floor of the early 15th-century wooden cellar, as seen from the E.

ir rekonstruojant Bialozarams. Mes šį laikotarpį įvardijame kaip XVII a. I pusę, nes darome prielaidą, kad sklype, kaip ir kitose Vilniaus dalyse, buvę namai stipriai nukentėjo per karą su Maskva 1655–1661 m. Dalis minimu laikotarpiu datuojamų pastatų veikiausiai buvo mediniai. Manome, kad mediniame pastate buvo dviejų dalių krosnis (2 pav.), kurios liekanų aptikta 2016 m. tirtame šurfe 1. 2018 m. šios krosnies liekanos – iš akmenų, plytų ir molio formuotas krosnies padas – buvo visiškai atkastos, o vėliau tiriant išardytos. Krosnies liekanų viršutinės dalies H_{abs}107,38–107,81 m. Pagal krosnies mūre buvusias plytas nustatyta, kad krosnis datuojama XVII a. I puse. Namo, kuriame stovėjo ši krosnis, dydžio nustatyti nepavyko, tačiau ji veikiausia šildė bent dvi namo patalpas. Į P nuo krosnies aptikta taip pat XVII a. I puse datuojamų, tiesiant vandentiekius dar apardytų, mūrinio rūsio liekanų (3 pav.). Didesnė šio rūsio dalis liko už perkasos 2 P ribos, po veikiančia vandentiekio linija, todėl jos atkasimą, tyrimą tenka atidėti vėlesniam laikui. Laikotarpiu iki XVII a. vidurio datuojamų mūrų fragmentų aptikta ir perkasoje 4 bei perkasos 5 Š dalyje. Architektūros tyrimais nustatyta, kad šie mūrai buvo remontuoti, o mūrų deformacijas galimai nulėmė žemiau jų buvęs didelis į įžemį įgilintas objektas – XV a. datuotas rūsys (4–6 pav.).

Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XIV–XVI a. Tai santykinai fragmentiškai išlikęs tamsiai pilkos, pilkos spalvos iki 30–50 cm storio smėlingas gruntas. Jis susiformavęs ant apie 2–2,3 m gylyje atkasto geltonos spalvos smėlio įžemio. Su ankstyviausiuoju kultūrinio sluoksnio horizontu susiję ir bent dalis medinių konstrukcijų liekanų, ūkinių duobių ir kitokių perkasimų, įgilintų objektų, kurie fiksuoti smėlio įžemyje. Paminėtinos medinės konstrukcijos, kurioje (kuriose?) iš apie 20 cm skersmens horizontalių rąstų formuotos ir santykinai nedidelės ertmės, liekanos. Manoma, kad tai galėtų būti ir gynybinio pylimo medinio karkaso fragmentai – tokio menamo, iš istorinių šaltinių šioje miesto dalyje žinomo

5 pav. XV a. pradžios medinio rūsio tyrimo pjūvis iš P. T. Abraičio nuotr.

Fig. 5. The section of the excavation of the early 15th-century wooden cellar, as seen from the S.

6 pav. XV a. pradžios medinio rūsio tyrimo metu matomos įėjimo (laiptinės?) į rūsį iš Š apdegusios liekanos iš Š. T. Abraičio nuotr.

Fig. 6. The charred remains of the cellar's N entrance (stairs?) visible during the excavation of the early 15th-century wooden cellar, as seen from the N.

pylimo (pylimų?) fragmentų aptikta ir netoliese esančio sklypo Klaipėdos g. 7 P dalyje, sklype Trakų g. 2, sklype Pylimo g. 17. Būta ir žabų ar šakų tvorelių žymių, aptiktų įžemyje į R nuo anksčiau aprašytos konstrukcijos perkasose 2, 4, 5, 8. Įdomus ir perkasose 4, 5 aptiktas didelis ir gilus įgilintas objektas – XV a. pradžia datuo-

jamas medinis rūsys ar žeminė (4–6 pav.). Šio statinio liekanų aptikta po mūrinėmis XVII a. I puse datuotų pastatų liekanomis. Jis buvo sudegęs – aptikta apdegusių grindų ir sienų medienos liekanų. Rūsio grindų H_{abs}105,80 m, nuo kiemo paviršiaus lygio jos įgilintos apie 3,5 m. Rūsys buvo artimo kvadratui plano (iki 4,37x4,27 m dydžio), jo Š dalyje būta apie 1 m pločio įėjimo, tikriausiai su mediniais laiptais. Šio įgilinto objekto užpilde aptikta pirmųjų lietuviškų monetų, reljefiniu raitelio (Vyties) atvaizdu puošta, rudai glazūruota keraminė plytelė (7 pav.), galinti suteikti naujų duomenų ir mūsų heraldikos tyrinėtojams, bei kitų radinių. Į įžemį įgilintose ūkinėse duobėse aptikta santykinai daug radinių, vyravo XVI–XVII a. datuojami archeologiniai radiniai. Pagrindinėje kultūrinio sluoksnio dalyje surasta daug metalinių dirbinių (segė, monetų, prekių plombų, įvairių apkalėlių, pakabučių, peilių ir kt.), dir-

7 pav. XV a. pradžios medinio rūsio liekanose aptikta keraminė plytelė, puošta Vyties atvaizdu. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 7. A ceramic tile, which is decorated with a Vytis and was discovered in the remains of the early 15th-century wooden cellar.

8 pav. Tyrimai anksčiau tirtame plote Oskierkų rūmų V dalies vietoje. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 8. The investigation in a previously excavated area at the site of W part of the Oskierko palace.

9 pav. Tyrimai anksčiau tirtame plote Oskierkų rūmų P dalies vietoje, įgilinto objekto pjūvis iš P. T. Abraičio nuotr.

Fig. 9. The investigation in a previously excavated area at the site of S part of the Oskierko palace and the section of a sunken object, as seen from the S.

binių iš kaulo, rago, o keraminių dirbinių ir jų fragmentų aptikta santykinai nedaug. Tai liudija, kad kieme laikytasi tvarkos.

Tyrimai Oskierkų rūmų vietoje. Didelės apimties žemės kasimo darbai atlikti sklypo Š dalyje, 1989 m. tyrimų vietoje, kur yra Oskierkų rūmų liekanų. Čia archeologiniai tyrimai vyko 720 m^2 plote (7 pav.). Atsižvelgiant į tai, kad 1989 m. archeologinių tyrimų ataskaitoje deklaruota, jog čia buvo atlikti išsamūs archeologiniai tyrimai, tikėtasi, kad daugelis tuomečiame plane pažymėtų vietų tikrai bus ištirta. Vis dėlto paaiškėjo, kad dalyje tirtų vietų neištirti įgilinti objektai. Atkasant rūmų liekanas laikytasi archeologinių žvalgymų metodikos. Atkastos po rūmų vietos centrine dalimi esančių rūsių viršutinės dalys, rūmų ir jų V priestato juostiniai ir arkiniai pamatai, prie rūmų P dalies – buvusios arkinės galerijos kolonų ir sienų arkose pamatai. Rūmų V (taip pat ir priestato) ir centrinėje dalyse, vietose, kur nebūta rūsių, 2018 m. vykusių tyrimų metu ne tik atkasti mūrai, pasiektas įžemis, bet ir bent dalinai ištirti 1989 m. likę neištirti į įžemį įgilinti objektai (8 pav.). Dalis jų galimai datuojami XIV–XV a. Kai kurių rūmų vietoje buvusių įgilintų objektų nuspręsta kol kas netirti, kad nebūtų pakenkta rūmų liekanų mūrinėms konstrukcijoms. Tai reiks padaryti numatomo rūmų atstatymo darbų metu. Dalinai atkastos po rūmų R dalimi buvusios jau dalinai tyrinėtos rūsio patalpos. Šurfais rūsio R dalies patalpose, ŠR ir PR jos kampuose nustatytas rūsio R ir kitų sienų įgilinimas. Čia archeologiniai tyrimai atlikti geologinių tyrimų vietose. Vėliau atkasti rūmų R dalyje buvusios tarpuvartės mūrai. 1989 m. archeologinių tyrimų ataskaitoje nurodoma, kad buvusioje rūmų tarpuvartėje kultūrinis sluoksnis suardytas tiesiant inžinerinius tinklus. Šurfuojant bei grunto grąžtu taip pat buvo patikrintas gruntas. Archeologinio sluoksnio buvusios tarpuvartės vietoje nerasta, todėl manoma, kad čia pakanka archeologinių žvalgymų. Tolesnių statybos, rekonstrukcijos darbų metu archeologinius

žvalgymus tikslinga atlikti ir po rūmų liekanų centrine dalimi esančiose rūsio patalpose. Rūmų rūsio R patalpose bei rūmų vietos dalyse, kuriose nebūta rūsio patalpų, ir liko neištirtų įgilintų objektų, reikia atlikti detaliuosius tyrimus rekonstrukcijos darbų metu, jau sutvirtinus saugotinas mūrų mūrines liekanas.

Tyrimai sklypo R dalyje, ties sklypo Vilniaus g. 41 riba. Čia tirtoje perkasoje 7 archeologiniai tyrimai atlikti suplanuoto geologinio šurfo, kuriuo siekta patikslinti sklypą Klaipėdos g. 9 iš R ribojančios tvoros su nišomis ir gretimame sklype Vilniaus g. 41 esančio pastato pamatų įgilinimą, vietoje. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai šioje vietoje atlikti ir 2016 m., tačiau dėl mažo tiriamojo ploto ir didelio kultūrinio sluoksnio storio užsibrėžtų tikslų įgyvendinti nepavyko. Atliekant tyrimus nustatytas pamatų įgilinimas, 1,6–2 m gylyje aptiktas fragmentiškas akmenų grindinys, tirtas molio sluoksnis be archeologinių radinių. Manoma, kad šis molio sluoksnis galėjo būti menama molio žaliava, mat netoliese aptikta XVII a. pabaiga datuota gamybinė krosnis. 2,7 m gylyje po apatiniu ankstyviausiu kultūrinio sluoksnio horizontu pasiektas įžemio paviršiaus lygis. Įžemyje išryškėjo įgilinti objektai – medinių konstrukcijų liekanos ir ūkinės duobės. Gretimame sklype stovinčio pastato arkinio pamato atramos įgilinimas pasiektas 3,45 m nuo žemės paviršiaus.

Tyrimai sklypo Klaipėdos g. 9 P dalyje esančiame rūmų oficinos pastate. Santykinai nedidelės apimties archeologiniai tyrimai atlikti sklypo Klaipėdos g. 9 P gale stovinčiame Oskierkų rūmų oficinos pastate. Pastato centrinėje dalyje, abipus projektuojamo techninės paskirties rūsio, suplanuotų geologinių tyrimų vietose ištirti du 2x2 m ir 2x1 m dydžio archeologiniai šurfai 1 ir 2, tyrimai čia atlikti 6 m^2 plote. Šurfe 1 kasti perdžiūvę grunto su griuvenomis sluoksniai, bent dalis kurių suformuota statant esamą pastatą, o apatinėje šurfo dalyje tirtas iki 60 cm storio tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis. 1,8 m gylyje pasiektas smulkaus žvyro įžemis. Iki tokio gylio buvo įgilintas ir oficinos sienos, prie kurios kastas šurfas 1, pamatas. Šurfe 2 iki pat apie 2 m gylyje atkasto smėlio įžemio tirtas griuvenų sluoksnis, galimai susidaręs statant dabartinį pastatą. Šurfuose aptikta santykinai nedaug XV–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių.

2018 m. archeologiniai tyrimai sklype Klaipėdos g. 9 iš viso vyko 1281,5 m^2 plote. Nustatyta, kad tirtoje sklypo dalyje esama 1,7–2,7 m storio kultūrinio sluoksnio. Į įžemį įgilintų objektų vietose jis gerokai storesnis, iki 4 m ar daugiau. Kultūrinis sluoksnis datuojamas XIV–XX a. Iš aptiktų archeologinių radinių, archeologinių struktūrų paminėtini: medinių XIX a. datuojamų vandentiekio atšakų 3 trasos; XVII a. pabaiga datuotos su Bialozarų (Oskierkų rūmų pirmtakų) rūmų statyba susijusios gamybinės krosnies liekanos; buitinės XVII a. I puse datuotos krosnies liekanos; XVII a. I puse datuotos pastato mūrinės liekanos; XVII a. I puse datuoto mūrinio rūsio liekanos; XVII a. I puse datuojami akmenų grindinių fragmentai; (XV?) XVI–XX a. datuojamos Oskierkų rūmų liekanos; XV a. pradžia datuojamos medinio rūsio liekanos; XIV–XV a. sandūra datuojamos menamo pylimo medinio karkaso liekanos. Aptikta daug smulkių XIV–XX a., taip pat pavienių ankstyvesnį laikotarpį reprezentuojančių archeologinių radinių. Sklypo Klaipėdos g. 9 teritorijoje, vietose, kur įgyvendinant rekonstrukcijos, statybos projektą reikia atlikti žemės kasimo darbus, archeologinius tyrimus būtina tęsti.

Klaipėdos St. 9

In 2018, the investigation on the plot at Klaipėdos St. 9 in the W part of Vilnius Old

Town was continued with the excavation of 1281.5 m^2 (Figs. 1, 8, 9). It was determined that a 1.7–2.7 m thick, 14th–20th-century cultural layer exists in the excavated part of the plot. The cultural layer at the site of objects dug into the sterile soil is far thicker, being up to 4 m thick or even more. From the finds, the following structures should be mentioned: three routes of 19th-century wooden water service lines; the remains of a late 17th-century production furnace connected with the construction of the Bialozaras palace (predecessor of the Oskierko palace); the remains of a first half of the 17th-century masonry building, cellar (Fig. 3), and household stove (Fig. 2); fragments of stone paving from the first half of the 17th century; the remains of the (15th?) 16th–20th-century Oskierko palace; the remains of an early 15th-century wooden cellar (Figs. 4–7); and the remains of the wooden frame of a turn of the 15th-century rampart. A large quantity of 14th–20th-century finds and isolated earlier representative finds were discovered. Among them, a tile with a Vytis image should be mentioned.

Linas Girlevičius

Pylimo gatvė 17

2018 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrimai sklype Pylimo g. 17. Jie susiję su muziejaus pastato statyba, baigiamaisiais statybos etapais. Šiame senamiesčio sklype tyrimai jau vyko 2006 (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 363–364), 2014 (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 450–452) ir 2016–2017 m. (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 354–358; *ATL 2017 metais*, p. 427–435).

2018 m. detalieji tyrimai vyko 110 m^2 plote, žvalgymai atlikti maždaug 2500 m^2 plote. Detaliuosius tyrimus buvo numatyta atlikti didesniame plote, tačiau paaiškėjus, kad dangų įrengimui, kitiems pastatyto pastato aplinkos tvarkymo darbams reikia gerokai mažesnės invazijos į kultūrinį sluoksnį, neliečiant archeologinio sluoksnio, tyrimų apimtys sumažintos. Prie statomo muziejaus pastato P fasado ištirta 23 m^2 ploto perkasa 23 (1 pav.). Jos Š pakraštys sutapo su anksčiau šiame sklype stovėjusio „Lietuvos“ kino teatro statybinės duobės P pakraščiu. Perkasoje atkastos ir šio pastato gelžbetoninės laiptų atramos – pamatai. Įžemio paviršiaus lygis perkasos 23 vietoje pasiektas apie 1,5 m gylyje, H_{abs}113,50–113,60 m. Virš įžemio tirtas apie 70 cm storio tamsiai pilkos spalvos archeologinis sluoksnis, kuriame rasta XVI–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių, daugiausia buitinės keramikos fragmentų. Aukščiau archeologinio sluoksnio tirti XIX–XX a. datuojami kultūrinio sluoksnio horizontai. Įžemyje aptikta įgilintų objektų. Viename jų, užpildytame tamsiai pilkos spalvos gruntu su smėlio ir smulkių griuvenų priemaiša, 1 m gylyje nuo įžemio paviršiaus lygio siaurame ruože atkastos menamos XVI–XVII a. datuojamos gamybinės krosnies liekanos iš suirusių degto molio plytų ir riedulių, rištų molio skiediniu. Šios statinio liekanos išsaugotos. Kiti perkasoje aptikti įgilinti objektai mažiau informatyvūs, tiriant juos aptikta nedaug buitinės keramikos fragmentų.

Perkasa 24, kurios plotas 80 m^2, tirta PV sklypo dalyje, kur buvo numatyta įrengti įvažiavimą į automobilių stovėjimo aikštelę (1–3 pav.). Šioje sklypo dalyje reljefas stipriai performuotas tarybmečiu, tačiau paaiškėjo, kad dar yra išlikusi apardyta apatinė archeologinio sluoksnio dalis bei įgilinti objektai. Smėlio įžemis šioje perkasoje pasiektas 40–70 cm gylyje (H_{abs}114,50 m). Perkasoje 24 aptikta daug į įžemį įgilintų objektų. Medinių konstrukcijų liekanos į įžemio paviršių įgilintos vos 2–3 cm, o didesnės duobės, galimai susijusios su šioje Vilniaus